

# GEORGE ORWELL - FARMA ZVÍŘAT

## LITERÁRNÍ TEORIE

### Literární druh a žánr:

alegorický satirický román ve formě bajky (próza, epika)

### Literární směr:

vydáno r. 1945 – jedno z posledních autorových děl; světová próza za 2. světové války

### Slovní zásoba:

převažuje spisovný, jednoduchý a poměrně moderní jazyk

### Stylistická charakteristika textu:

silné satirické a kritické prvky, nepřímý zaměřené proti stalinistickému Sovětskému svazu; velice barvitě popisy a charakteristiky, které připodobňují jednotlivá zvířata k charakterově podobným postavám světové historie; velice častá je přímá řeč; nalezneme i jiné formy textu, např. oslavnou píseň

### Vypravěč:

vypravěčem je autor – vnější nezávislý pozorovatel děje (-er forma)

### Postavy:

prase NAPOLEON (podobnost: J.V. Stalin: autoritářský a manipulátorský vůdce; prase KULIŠ (podobnost: Lev Trockij): má dobré úmysly, ale je smeten silou Napoleona; prase MAJOR (Lenin): umírá na začátku příběhu, jeho ostatky slouží jako "ideologický artefakt"; prase PIŠTÍK: "prodloužená ruka" Napoleona – obratně manipuluje s ostatními zvířaty; valach BOXER: pracovitý a dobromyslný, ale zmanipulovaný "režimem"; klisna LUPINA, aj.

### Děj:

děj (který má symbolizovat nástup a fungování komunismu v SSSR) se odehrává na farmě p. Jonese, který jednoho dne zapomene zvířata zavřít → ta se sejdou ve stodole, kde prase jménem Major mluví o zvířecí revoluci a naučí ostatní zpívat vlasteneckou píseň → revoluce (vyhnání pana Jonese) skutečně proběhne, a to poté, co Major zemře (to symbolizuje smrt ideologického vůdce komunismu, Lenina) → prasata poté oznámí, že umějí číst a psát a stanoví 7 příkazů, z nichž vyplyne zejména nepřátelství k lidem → většina zvířat (kromě prasat) začne na farmě pracovat, podaří se jim také ubránit farmu proti útoku lidí → prase jménem Napoleon se ujme výchovy štěňat → další aktivní prase jménem Kuliš navrhne stavbu větrného mlýnu → Kulišův návrh se zvířátkům zamlouvá, ale Napoleon, který je proti, nechá jejich shromáždění rozehnat svou smečkou vytrénovaných psů (reálný konflikt mezi umírněným komunistou Lvem Trockým a tvrdým J.V. Stalinem, který skončil útekem Trockého do zahraničí) → Kuliš byl z farmy vyhnán, ostatní zvířata byla nespokojená, ale všichni se báli smečky Napoleonových psů → Napoleon začal stavět větrný mlýn, který se však nedařilo dokončit → Napoleon veškerou vinu svadl na údajně sabotujícího Kuliše, některá zvířátka byla navíc odsouzena k smrti za údajnou spolupráci s ním → Napoleonův pomocník jménem Pištík (prase) začal postupně měnit 7 příkazů a manipulovat s "veřejným" míněním zvířat → to vše vyústilo k ještě horší tyranii prasat, než dříve praktikovali lidé → nakonec zbylo pouze jedno příkazání, a to "všechna zvířata jsou si rovna, ale některá jsou si rovnější" → v závěru se na společné hostině sejdou prasata s lidmi, přičemž ostatní zvířata to smutně pozorují s vědomím, že prasata jsou již stejná jako kdysi lidé

### Kompozice:

dílo je rozděleno na 10 kapitol; kompozice vyprávění je chronologická (přímá časová návaznost děje)

### Prostor:

celý děj se odehrává na venkovské zvířecí farmě v Anglii

### Čas:

dobu děje není blíže specifikována (zobrazuje však postupný proces nástupu a fungování komunistické společnosti)

### Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

tvrdá kritika totalitních režimů (zejména Sovětského svazu), postavených na nenávisti, manipulaci s informacemi, demagogii, nesvobodě a utlačování; obecně vyjádření logického dějinného cyklu DIKTATURA → REVOLUCE → POSTUPNÝ NÁVRAT K DIKTATUŘE (pouze s jiným vedením)

## LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

### Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

Velká říjnová revoluce - v Rusku se ujímají vlády komunisté (1917); Stalin nechal popravit bolševické představitele (1938); 2. světová válka (1939-1945)

### Základní principy fungování společnosti v dané době:

strach společnosti z ozbrojeného konfliktu mezi SSSR a USA

### Kontext dalších druhů umění:

FILM: Charlie Chaplin (1889-1977)

### Kontext literárního vývoje:

za 2. svět. války tvořili např. Antoine de Saint-Exupéry (Malý princ), Albert Camus (Cizinec), E. Hemingway (Komu zvoní hrana) nebo další členové ztracené generace (J. Steinbeck, E.M. Remarque, aj.); u nás v té době působili např. Eduard Bass (Cirkus Humberto) nebo Zdeněk Jirotka (Saturnin)

## AUTOR

### Život autora:

George Orwell (1903-1950) – britský novinář, spisovatel a esejista; nar. se v Indii (tehdy součást brit. impéria; otec byl úředníkem) → odvezen do Anglie → prestižní Eton College → r. 1922 začal pracovat u policie v Britské Indii (území dnešní Barmy) → počátky nenávisti k imperialismu → příklon k levici → r. 1927 se vrátil do Anglie a začal psát → eseje + novinářina → tulácký život → stává se socialistou, antifašistou a příznivcem demokracie (odsuzoval veškeré totalitní režimy) → r. 1936 se zapojil do španělské obč. války → zraněn → pobyt v Maroku → tuberkulóza (= neúčast ve 2. svět.válce) → od r. 1940 pracoval pro BBC → těsně před smrtí dokončil svůj nejslavnější román, 1984 → zemřel r. 1950 v Londýně na tuberkulózu

### Vlivy na dané dílo:

láska k demokracii; obavy z budoucí sociální situace; nenávisť k imperialismu; stav v Sovětském svazu

### Vlivy na jeho tvorbu:

nenávisť k imperialismu (příslušnost ke koloniální policii v Indii, politické události v Evropě); levicové smýšlení; pobyt v Indii; zážitky a zkušenosti ze života mezi spodinou; láska ke svobodě a demokracii; obavy z budoucí sociální situace; James Joyce

### Další autorova tvorba:

tvořil zejména romány a eseje; ROMÁNY: 1984 (antiutopický román); Barmské dny; Na dně v Paříži a Londýně, aj.; ESEJE: Politika a anglický jazyk; aj.

### Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

FILM: Farma zvířat (britský animovaný film; 1954); Farma zvířat (film USA; 1999)

### Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

toto dílo mohlo ovlivnit Raye Bradburyho v tvorbě jeho románu 451 stupňů Fahrenheita (1953), který také kritizuje totalitní režim a stav společnosti

## LITERÁRNÍ KRITIKA

### Dobové vnímání díla a jeho proměny:

u nás se dílo po 2. svět. válce nestihlo příliš prosadit (v Československu se Orwell po nástupu komunismu r. 1948 stal zakázaným autorem) → dílo se dostalo do všeobecného povědomí, stalo se bestsellerem a dnes je veřejností i literárními kritiky považováno za jeden z vrcholů autorovy tvorby

### Aktuálnost tématu a zpracování díla:

téma díla je zcela aktuální – i po téměř 70 letech od vydání knihy existují některé totalitní režimy, jako jsou Bělorusko, Kuba, S. Korea, Venezuela, apod.

## SROVNÁNÍ

### Srovnání s vybraným literárním dílem:

divadelní hra Ze života hmyzu od bratří Čapků (zde se autoři zamýšlejí spíše nad jednotlivými lidskými charaktery)

**román** - prozaický epický žánr; delší rozsah a komplikovanější děj než povídka nebo novela; příběh zpravidla obsahuje více postav  
**alegorie** - neboli jinotaj (skrytý význam); jde o text, jehož znění skrytě vypovídá o něčem jiném, co v textu není přímo řečeno (podobný význam jako symbolika)  
**bajka** - původem antický literární útvar; ZAKLADATEL: nejspíše Ezop; ZNAKY: nadpřirozené prvky (např. zvířata s lidskou řečí); z příběhu většinou vyplývá poučení  
**antiutopie** - opak utopie; myšlenka budoucího stavu společnosti, která se vyvinula nesprávným směrem (např. totalitní vláda, apod.) - myšleno i jako literární žánr; často se objevuje v literatuře science-fiction; PŘEDSTAVITELÉ: Karel Čapek, George Orwell, Ray Bradbury, Herbert George Wells, aj.